

Rovné zacházení a ochrana před diskriminací

Veřejný ochránce práv působí v oblasti naplňování práva na rovné zacházení a ochrany před diskriminací. V této souvislosti je třeba říci, že **diskriminace je právem vymezený pojem. Není to tudíž jakékoliv nespravedlivé rozlišování mezi lidmi, ale jen takové rozlišení, které vymezuje zákon.**

1. Co je to diskriminace?

Diskriminace je podle zákona **takové znevýhodnění, které je založeno na zakázaném důvodu a zároveň se odehrává v oblasti právních vztahů, kde je to zakázáno** (viz níže). Pro to, aby určité zacházení mohlo být považováno za diskriminační, a tudíž zakázané zákonem, nestačí pocit osobní nespravedlnosti. Musí být dány právě popsané zákonné předpoklady. Jako příklad typicky diskriminačního zacházení lze uvést např. nepřijetí ženy od zaměstnání proto, že pečuje o děti, neobsloužení Roma v restauraci, nepřijetí do práce pro blížící se důchodový věk apod.

Za zmínku stojí také to, že za diskriminaci zákon považuje i **obtěžování** (vytváření ponižujícího a nepřátelského prostředí, např. zesměšňování zdravotního postižení zaměstnance nebo žáka ve škole), včetně sexuálního, dále **pronásledování, pokyn a navádění** k diskriminaci.

Na pracovišti se diskriminace může objevovat ve zcela specifických formách: mobbingu a bossingu. V podrobnostech nahlédněte do letáku "Šikana na pracovišti: mobbing, bossing a diskriminace".¹

2. Jaké jsou tedy tzv. diskriminační důvody, a v jakých oblastech je diskriminace zakázána?

Podle antidiskriminačního zákona² jde o diskriminaci pouze tehdy, kdy je s člověkem zacházeno rozdílně v některé z oblastí, kde to zákon zakazuje (např. zdravotní péče, vzdělávání) z některého ze zakázaných důvodů (např. věk, sexuální orientace). Pokud máte za to, že k Vašemu znevýhodnění vedl některý z důvodů obsažených v levém sloupci **a zároveň** k tomu došlo v některé z oblastí z pravého sloupce, mohli jste se stát obětí diskriminace. Diskriminační důvod se může projevit ve kterékoli ze zákonem vymezených oblastí (**pro názornost viz níže tabulka**):

Diskriminační důvody:	Oblasti:
Rasa, etnický původ, národnost	Zaměstnávání, povolání, služební poměr
Pohlaví	Přístup k povolání a podnikání
Sexuální orientace	Vzdělání
Věk	Sociální zabezpečení
Zdravotní postižení	Zdravotní péče
Náboženské vyznání	Členství v profesních komorách a v odborech
Víra, světový názor	Zboží a služby včetně bydlení

Další zákony obsahují i jiné důvody diskriminace - jako např. **jazyk, sociální původ, členství v politických stranách a hnutích, manželský a rodinný stav nebo povinnosti k rodině a jiné.**

¹ Informační leták naleznete na internetových stránkách ochránce www.ochrance.cz v sekci Životní situace - problémy a řešení.

² Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Pokud jde o konkrétní **příklady diskriminace**, může jít například o následující situace: nepřijetí zaměstnance do práce pro jeho zdravotní postižení, skončení pracovního poměru pro věk zaměstnance, neposkytnutí odměny těhotné zaměstnankyni, odmítnutí zdravotní služby kvůli sexuální orientaci pacienta, nepřijetí k předškolnímu vzdělávání z důvodu romské etnicity dítěte, neposkytnutí kreditní karty klientovi staršímu 70 let, výpověď z nájmu bytu pro náboženské vyznání aj.

Pro lepší představu o tom, co lze vnímat jako diskriminační jednání, naleznete na webových stránkách ochránce³ jednotlivé případy, které ochránce v minulosti prošetřoval. V případě pochybností můžete oslovit pracovníky Oddělení rovného zacházení Kanceláře veřejného ochránce práv. Kontakty jsou zpřístupněny na internetových stránkách.⁴

3. Jakým způsobem se lze diskriminaci bránit?

V některých oblastech, kde je diskriminace zakázána, provádí kontrolu správní úřady:

- Jestliže se diskriminace dopouští Váš zaměstnavatel, můžete se obrátit se stížností na oblastní inspektorát práce (OIP).⁵ Totéž platí, stanete-li se obětí diskriminace coby uchazeč/-ka o zaměstnání.⁶
- Poškozený spotřebitel se může obrátit na Českou obchodní inspekci (ČOI), případně na Českou národní banku (ČNB).
- V případě, že dochází k diskriminaci ve vzdělávání, lze uvědomit Českou školní inspekci (ČŠI) atd.

Uvedeným postupem tedy lze dosáhnout odstranění závadného stavu, ale nelze žádat zadostiučinění či náhradu újmy v penězích. Zde je vhodné připomenout, že veřejný ochránce práv je oprávněn prošetřovat postup orgánů státní správy. Máte-li za to, že úřad nevyřídil Váš podnět na diskriminaci v souladu s právním řádem, můžete se na něj obrátit.

Vedle možnosti podat podnět příslušnému správnímu úřadu (je-li takový) se v případě diskriminace můžete obrátit s žalobou na soud. Jako oběť diskriminace máte v takovém případě právo domáhat se nejen ukončení diskriminačního jednání a odstranění jeho následků, ale můžete také žádat i poskytnutí přiměřeného zadostiučinění (např. omluvu). Je možné žádat též náhradu nemajetkové újmy v penězích.

Pro úspěch v soudním řízení je nezbytné, aby byla alespoň částečně zajištěna **důkazní situace**. Oběť diskriminace musí být schopna prokázat, že byla vystavena nepříznivému zacházení. **Víte-li již dopředu** (např. z předchozí zkušenosti), **že můžete být vystaveni diskriminačnímu jednání** (jdete na pracovní pohovor, do realitní kanceláře atp.), **pokuste se jeho průběh zachytit**. Za určitých okolností může jako důkaz sloužit audionahrávka, důležité jsou také výpovědi svědků. Lze také doporučit písemnou formu komunikace (příhláška do výběrového řízení aj.).

4. Jak obětem diskriminace pomáhá veřejný ochránce práv?

Podle zákona o veřejném ochránci práv poskytuje ochránce obětem diskriminace **metodickou pomoc**:

- vyhodnotí, zda se skutečně může jednat o diskriminaci podle antidiskriminačního zákona,
- poradí oběti diskriminace, jak může dále postupovat, na koho se má obrátit a jak podat návrh na zahájení řízení z důvodu diskriminace.

³ <http://www.ochrance.cz/diskriminace/pripady-ochrance/>

⁴ <http://www.ochrance.cz/kontakty/>

⁵ www.sujp.cz

⁶ Více informací o inspekci práce je uvedeno v informačním letáku ochránce „Pracovněprávní vztahy a inspekce práce“, který je rovněž dostupný na www.ochrance.cz v sekci Životní situace - problémy a řešení.

Pokud máte v úmyslu podat ochránci podnět k prošetření diskriminace, měli byste co nejpřesněji pojmenovat, v čem diskriminační jednání spatřujete a vybavit svůj podnět veškerými důkazy, které mohou diskriminaci doložit. Bez toho může být pro ochránce velmi těžké posoudit, zda k diskriminaci skutečně došlo.

Co pro Vás ochránce udělat nemůže:

- hradit náklady spojené s eventuální žalobou a právním zastoupením,
- zastupovat oběti diskriminace před soudy (více informací viz informační leták ochránce „Potřebujete právní pomoc“⁷).

5. Jaké další úkoly má ochránce v boji proti diskriminaci?

Mezi další aktivity ochránce v oblasti rovného zacházení patří provádění výzkumů a vydávání doporučení a stanovisek k aktuálním diskriminačním tématům (dostupné taktéž na internetových stránkách ochránce). Ochránce také komunikuje s evropskými organizacemi, které se zabývají otázkou rovného zacházení, a vyměňuje si s nimi užitečné informace.

---

⁷ Dostupný na www.ochrance.cz v sekci Životní situace - problémy a řešení.